

Moshe and Bnei Gad/Reuvein- Navigating a Complex Situation

1. במדבר פרשת מטות פרק לב

(א) ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד ויראו את ארץ יעזר ואת ארץ גלעד והנה המקום מקום מקנה:
(ב) ויבאו בני גד ובני ראובן ויאמרו אל משה ואל אלעזר הכהן ואל נשיאי העדה לאמר:
(ג) עטרות ודיבן ויעזר ונמר וחסבון ואלעלה ושכם ונבו ובען:
(ד) הארץ אשר הפה יקוק לפני עדת ישראל ארץ מקנה הוא ולעבדיך מקנה: ו
(ה) ויאמרו אם מצאנו חן בעיניך יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחזה אל תעברנו את הירדן:

(ו) ויאמר משה לבני גד ולבני ראובן האחיכם יבאו למלחמה ואתם תשובו פה:
(ז) ולמה תנואון תניאון את לב בני ישראל מעבר אל הארץ אשר נתן להם יקוק:
(ח) זה עשו אבותיכם בשלחי אתם מקדש ברנע לראות את הארץ:
(ט) ויעלו עד נחל אשכול ויראו את הארץ ויניאו את לב בני ישראל לבלתי בא אל הארץ אשר נתן להם יקוק:
(י) ויחר אף יקוק ביום ההוא וישבע לאמר:
(יא) אם יראו האנשים העלים ממצרים מן עשרים שנה ומעלה את האדמה אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב כי לא מלאו אחרי:
(יב) בלתי קלב בן יפנה הקנזי והושע בן נון כי מלאו אחרי יקוק:
(יג) ויחר אף יקוק בישראל וינעם במדבר ארבעים שנה עד תם כל הדור העשה הרע בעיני יקוק:
(יד) והנה קמתם תחת אבותיכם תרבות אנשים חטאים לספות עוד על חרון אף יקוק אל ישראל:
(טו) כי תשובו מאחרי ויסף עוד להניחו במדבר ושחתם לכל העם הזה: ו

(טז) ויגשו אליו ויאמרו גדרת צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו:
(יז) ואנחנו נחלץ חשים לפני בני ישראל עד אשר אם הביאנו אל מקומם וישב טפנו בערי המבצר מפני ישיבי הארץ:
(יח) לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו:
(יט) כי לא נחל אתם מעבר לירדן והלאה כי באה נחלתנו אלינו מעבר הירדן מזרחה: פ

(כ) ויאמר אליהם משה אם תעשו את הדבר הזה אם תחלצו לפני יקוק למלחמה:
(כא) ועבר לכם כל חלוץ את הירדן לפני יקוק עד הורישו את איבי מפניו:
(כב) ונכבשה הארץ לפני יקוק ואחר תשובו והייתם נקים מיקוק ומישראל והייתה הארץ לכם לאחזה לפני יקוק:
(כג) ואם לא תעשו כן הנה חטאתם ליקוק ודעו חטאתכם אשר תמצא אתכם:
(כד) בנו לכם ערים לטפכם וגדרת לצנאכם והיצא מפיכם תעשו:

(כה) ויאמר בני גד ובני ראובן אל משה לאמר עבדיך יעשו כאשר אדני מצוה:
(כו) טפנו נשינו מקננו וכל בהמתנו יהיו שם בערי הגלעד:
(כז) ועבדיך יעברו כל חלוץ צבא לפני יקוק למלחמה כאשר אדני דבר:

(כח) ויצו להם משה את אלעזר הכהן ואת יהושע בן נון ואת ראשי אבות המטות לבני ישראל:
(כט) ויאמר משה אליהם אם יעברו בני גד ובני ראובן אתכם את הירדן כל חלוץ למלחמה לפני יקוק ונכבשה הארץ לפניכם ונתתם להם את ארץ הגלעד לאחזה:
(ל) ואם לא יעברו חלוצים אתכם ונאחזו בתקכם בארץ כנען:

(לא) ויענו בני גד ובני ראובן לאמר את אשר דבר יקוק אל עבדיך כן נעשה:

(לב) נחננו נעבר הלוצים לפני יקוק ארץ כנען ואתנו אהזת נחלתנו מעבר לירדן:

(לג) ויתן להם משה לבני גד ולבני ראובן ולחצי שבט מנשה בן יוסף את ממלכת סיחן מלך האמרי ואת ממלכת עוג מלך הבשן הארץ לעריה בגבלת ערי הארץ סביב:

2. Nechama Leibowitz Studies in Sefer Bamidbar pg. 379-380

In chapter 27 we find highly significant negotiations taking place between those members of the two and a half tribes privileged to constitute the first generation to enter the Promised Land and Moshe, the veteran leader of Israel, father of the prophets who led his people out of Egypt and for forty years in the wilderness. Here are confronted with two diametrically opposed points of view. There were those whose interests revolved round material possessions, concern for their cattle, who lived in bread alone and saw not the hand of G-d.

In contrast to them stood the one who, never for a moment, forgot the Divine mission he had been charged with, and the way the Almighty had brought His people with signs and miracles thus far.

Transjordan had been conquered and the Israelites stood by the plains of Moab and had only to cross the Jordan to possess the land promised them by the Almighty. But again an obstacle presented itself. This time it was not the report of spies attempting to dissuade them from entering the land, of yearnings for the fleshpots of Egypt but a desire to settle down comfortably in the first stretch of fertile, cultivated country that they encountered, rather than move onto the Promised Land. This time, they were deflected from their goal not by the Paradise they considered they had left behind but by the one in which they found themselves.

3. רש"י שם

(טז) בנה למקננו פה - חסים היו על ממונם יותר מבניהם ובנותיהם, שהקדימו מקניהם לטפם. אמר להם משה לא כן עשו, העיקר עיקר והטפל טפל, בנו לכם תחלה ערים לטפכם ואחר כך גדרות לצאנכם:

4. Nechama Leibowitz Studies in Sefer Bamidbar pg. 379-380

The abyss separating their two outlooks stands revealed here. The two and a half tribes saw it in the light of a quid pro quo between themselves and the rest of Israel; they would contribute their share in helping to conquer the land and, in return, would be allotted the region they desire. Not so Moses. He stated everything in terms of responsibility to and dependence on G-d, who alone drives out the enemy and apportions the land.

One more variation between Moshe's and the tribes declarations is noted by Rashi (echoing Midrashic sources) which again is characteristic of the spiritual chasm separating the two sides. They placed their concern for their cattle- material possessions- before concern for their little ones. Moshe corrects them...Moshe does not argue with them over this but quietly corrects them in the course of giving his resume of their declaration.

5. העמק דבר במדבר פרשת מטות פרק לב

(כב) ונכבשה הארץ לפני ה' זה שאמרתם לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו, היינו חילוק הארץ, לא יהא משום להתנקות מתרעומות ישראל לחוד כמשמעות הלשון, אלא כל עוד שלא נתחלקה הארץ לא נכבשה:

לפני ה' כי קדושת הארץ תלויה הרבה בחילוק ובברור כל אחד על נחלתו, כידוע שבזה תליא דיני יובל ועוד כמה דינים שאין נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג, וקדושת הארץ טוב שתקדם לעבר הירדן, ומש"ה רצה משה שלא תתיישב עבר הירדן עד שתקדש הארץ תחלה, והרי זה עיקר רצון ה' שתהא הארץ מיושבת בקדושתה לפניו, ואז תהיה הנהגתו והשגחתו ביחוד עליה, ובזה תהיו נקיים גם מה' גם מישאל. והוסיף עוד משה לכונה זו נפקא מינה למעשה, והיתה הארץ הזאת לאחזה לפני ה'. גם הארץ הזאת עבר הירדן, אף על גב שבאמת קיל קדושתה מגליל ויהודה, מכל מקום תהיה הארץ לאחזה לפני ה', בקבלת השגחתו ית' וכל מנהגי ארץ ישראל כמו בעשרת השבטים:

(כג) ואם לא תעשון כן - שתהיה אחוזתכם לפני ה', היינו בקדושת הארץ:

הנה חטאתם לה' - אע"ג שכבר יצאתם ידי חובתכם לישראל, אבל חטאתם לה', שהרי הוא חפץ שגם אתם תהיו תחת השגחתו כמו עשרה שבטים שבארץ ישראל:

ודעו חטאתכם וגו' - תזכרו מה שאתם עלולים לחטוא אפילו יעשו כמו שהם מצווים, כאשר כן באמת סרו תחלה מה' בע"ז, וגם גלו תחלה לעשרת השבטים, והיינו משום שקדושת הארץ ביהודה וגליל הועילה הרבה מעבר הירדן, וע"ע מש"כ בספר דברים ג':

6. שפתי כהן במדבר פרשת מטות

ומורי זלה"ה אמר ששם עמהם משה חצי שבט כדי שלא תשתכח האחוה ויאמרו להם בניהם לאמר אין לכם חלק ונחלה בינינו ואין אתם אחינו, ומעם אחר אתם, שהירדן מפסיק בינינו לביניכם, וכמו שעשו המזבח ואמרו כי לא לעולה ולא לזבח אלא מדאגה מדבר לאמר מחר יאמרו בניכם לבינינו מה לכם ולה' אלהי ישראל וגבול נתן ה' בינינו וביניכם את הירדן אין לכם חלק בה' (יהושע כ"ב, כ"ג - כ"ו), לזו הסיבה בעצמה חלק השבט, ובפרט שלזה היו נשואות לבני דודיהן בנות צלפחד, שנאמר (במדבר ל"ו, י"א) ותהיינה וגו' בנות צלפחד לבני דודיהן לנשים ממשפחות בני מנשה וגו'. לזה היה חצי שבט מנשה, לפי שבנות החצי בארץ ישראל הם נשואות לאלו שבעבר הירדן ואלו שבעבר הירדן היו נותנין גם כן לאלו שבארץ ישראל, ובזה לא תשתכח האחוה לעולם.

7. במדבר רבה (וילנא) פרשת מטות פרשה כב

וכן אתה מוצא בבני גד ובני ראובן שהיו עשירים והיה להם מקנה גדול וחיבבו את ממונם וישבו להם חוץ מארץ ישראל לפיכך גלו תחלה מכל השבטים שנא' (דברי הימים א ה) "ויגלם לראובני ולגדי ולחצי שבט המנשה" ומי גרם להם על שהפרישו עצמם מן אחיהם בשביל קנינים מנין ממה שכתוב בתורה ומקנה רב היה לבני ראובן וגו'.

8. יהושע פרק כב

- (א) אז יקרא יהושע לראובני ולגדי ולחצי מטה מנשה:
(ב) ויאמר אליהם אתם שמרתם את כל אשר צוה אתכם משה עבד יקוק ותשמעו בקולי לכל אשר צויתי אתכם:
(ג) לא עזבתם את אחיכם זה ימים רבים עד היום הנה ושמרתם את משמרת מצות יקוק אליהם:
(ד) ועתה הניח יקוק אליהם לא אחיכם כאשר דבר להם ועתה פנו ולכו לכם לאהליכם אל ארץ אחזתכם אשר נתן לכם משה עבד יקוק בעבר הירדן:
(ה) רק שמרו מאד לעשות את המצוה ואת התורה אשר צוה אתכם משה עבד יקוק לאהבה את יקוק אליהם וללכת בכל דרכיו ולשמר מצותיו ולדבקה בו ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם:
(ו) ויברכם יהושע וישלחם וילכו אל אהליהם: o

(ז) ולחצי שבט המנשה נתן משה בבשן ולחצי'ו נתן יהושע עם אחיהם מעבר בעבר הירדן ימה וגם כי שלחם יהושע אל אהליהם ויברכם:

(ח) ויאמר אליהם לאמר בנכסים רבים שובו אל אהליכם ובמקנה רב מאד בכסף ובזהב ובנחשת ובברזל ובשלמות הרבה מאד חלקו שלל איביכם עם אחיכם: פ

(ט) וישבו וילכו בני ראובן ובני גד וחצי שבט המנשה מאת בני ישראל משלה אשר בארץ כנען ללקת אל ארץ הגלעד אל ארץ אחזתם אשר נאחזו בה על פי יקוק ביד משה:
(י) ויבאו אל גלילות הירדן אשר בארץ כנען ויבנו בני ראובן ובני גד וחצי שבט המנשה שם מזבח על הירדן מזבח גדול למראה:

(יא) וישמעו בני ישראל לאמר הנה בנו בני ראובן ובני גד וחצי שבט המנשה את המזבח אל מול ארץ כנען אל גלילות הירדן אל עבר בני ישראל:
(יב) וישמעו בני ישראל ויקהלו כל עדת בני ישראל שלה לעלות עליהם לצבא: פ
(יג) וישלחו בני ישראל אל בני ראובן ואל בני גד ואל חצי שבט מנשה אל ארץ הגלעד את פינחס בן אלעזר הכהן:
(יד) ועשרה נשאים עמו נשיא אחד נשיא אחד לבית אב לכל מטות ישראל ואיש ראש בית אבותם המה לאלפי ישראל:
(טו) ויבאו אל בני ראובן ואל בני גד ואל חצי שבט מנשה אל ארץ הגלעד וידברו אתם לאמר:
(טז) זה אמרו כל עדת יקוק מה המעל הזה אשר מעלתם באלהי ישראל לשוב היום מאחרי יקוק בבנותכם לכם מזבח למרדכם היום ביקוק:
(יז) המעט לנו את עון פעור אשר לא הטהרנו ממנו עד היום הזה והיה הנגף בעדת יקוק:
(יח) ואתם תשובו היום מאחרי יקוק והיה אתם תמרדו היום ביקוק ומחר אל כל עדת ישראל יקצף:
(יט) ואף אם טמאה ארץ אחזתכם עברו לכם אל ארץ אחזת יקוק אשר שכן שם משכן יקוק והאחזו בתוכנו וביקוק אל תמרדו ואתנו אל תמרדו בבנותכם לכם מזבח מבלעדי מזבח יקוק אלהינו:
(כ) הלווא עכן בן זרח מעל מעל בחרם ועל כל עדת ישראל היה קצף והוא איש אחד לא גוע בעונו: פ

(כא) ויענו בני ראובן ובני גד וחצי שבט המנשה וידברו את ראשי אלפי ישראל:
(כב) אל אלהים יקוק אל אלהים יקוק הוא ידע וישראל הוא ידע אם במרד ואם במעל ביקוק אל תושיענו היום הזה:
(כג) לבנות לנו מזבח לשוב מאחרי יקוק ואם להעלות עליו עולה ומנסה ואם לעשות עליו זבחי שלמים יקוק הוא יבקש:
(כד) ואם לא מדאגה מדבר עשינו את זאת לאמר מחר יאמרו בניכם לבנינו לאמר מה לכם וליקוק אלהי ישראל:
(כה) וגבול נתן יקוק בינינו וביניכם בני ראובן ובני גד את הירדן אין לכם חלק ביקוק והשביתו בניכם את בנינו לבלתי ירא את יקוק:
(כו) ונאמר נעשה נא לנו לבנות את המזבח לא לעולה ולא לזבח:
(כז) כי עד הוא בינינו וביניכם ובין דרותינו אחרינו לעבד את עבדת יקוק לפניו בעלותינו ובזבחינו ובשלמינו ולא יאמרו בניכם מחר לבנינו אין לכם חלק ביקוק:
(כח) ונאמר והיה כי יאמרו אלינו ואל דרותינו מחר ואמרנו ראו את תבנית מזבח יקוק אשר עשו אבותינו לא לעולה ולא לזבח כי עד הוא בינינו וביניכם:
(כט) חלילה לנו ממנו למרד ביקוק ולשוב היום מאחרי יקוק לבנות מזבח לעלה למנסה ולזבח מלבד מזבח יקוק אלהינו אשר לפני משכנו: פ

(ל) וישמע פינחס הכהן ונשיאי העדה וראשי אלפי ישראל אשר אתו את הדברים אשר דברו בני ראובן ובני גד ובני מנשה וייטב בעיניהם:
(לא) ויאמר פינחס בן אלעזר הכהן אל בני ראובן ואל בני גד ואל בני מנשה היום ידענו כי בתוכנו יקוק אשר לא מעלתם ביקוק המעל הזה אז הצלתם את בני ישראל מיד יקוק: